

Szabó Márk

## NORMÁLIS?

*A baloldali győzelmének okai és következményei a 2012-es francia választásokon*

Első, második, sőt sokadik olvasatban politikai szempontból semmi formabontó, trendfordító vagy a demokrácia működése szempontjából kivételes nem történt a 2012-es francia elnökválasztáson. A közvélemény-kutatások előrejelzéseinek megfelelően a szocialista François Hollande (Parti socialiste; PS) legyőzte a hivatalban lévő Nicolas Sarkozy (Union pour un Mouvement Populaire; UMP) elnököt. A júniusi nemzeti választások valójában egy kisebb-nagyobb megszakításokkal évek óta megfigyelhető baloldali erősödést tetézték be, ezzel az ötödik köztársaság történetében először teljesen kivéve minden érdemi politikai kontrollt a konzervatívok kezéből. Ebből a nézőpontból azonban a 2012-es év messze nem csak arról szól, hogy 1988 után először ismét szocialista elnökjelölt költözhetett az Élysée-palotába. Az új képlet felveti annak kérdését is, hogy vajon „feloldódik-e” ebben az előretörésben a Charles de Gaulle által 1958-ban létrehozott alkotmányos-politikai berendezkedés eddig inkább a jobbközép elnökjelöltjeinek kedvezőbb karaktere. S ha igen, az milyen lehetséges forgatókönyveket tartogat a „természetes” vezetőjét elvesztő UMP számára, amelynek ráadásul újra szembe kell néznie az ő térfelén megerősödni látszó radikális kihívóval is.

*Az elnök, aki túl sok volt*

Nicolas Sarkozy veresége számos tényezővel együttesen magyarázható, a legkézenfekvőbb a 2007-es, a franciák vásárlóerejének növelését ígérő kampány és a pénzügyi-gazdasági válság elhúzódása miatt végül sorozatos megszorító intézkedéseken alapuló kormányzati politika közti éles kontraszt. Vagyis *mutadis mutandi* a korábban a spanyol, az olasz, a szlovák és a görög kormányok vesztét okozó gazdasági nehézségek végül Sarkozy számára is legyőzhetetlennek bizonyultak. Ebből a szempontból számára nyilvánvalóan sovány vigasz, hogy többi, a hatalomból kiszavazott-leléptetett kormányzó erőhöz képest a második forduló végeredménye a várakozásokhoz képest is szoros versenyt hozott, vagyis nincs szó megsemmisítő erejű vereségről.

A gazdasági magyarázat mellett azonban nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a franciák választási preferenciája mindig kiegészül egy, *az elnök személyiségéről*, karakteréről, a republikanizmus valós és képzelt rituáléihoz való viszonyulásáról, az ország tekintélyét reális nemzetközi hatalmi súlyánál mindig magasabbra pozicionáló hagyományhoz való igazodásról kialakított ítélettel. Mindez tehát egy kvázi-monarchikus erkölcsi magasság iránti kívánalmat párosít egy világhatalmi szinten is jelen lévő katonai vezető és egy szo-

ciálisan érzékeny „jó elnök” elvárásai mellé.<sup>1</sup> A választási eredmények és az elődök teljesítményének egybevetésével összevetve ezek az elvárások gyakran erősebbnek bizonyultak, mint az elért eredmények: elég François Mitterrand második (1988–1995) ciklusát vagy Jacques Chirac első hét évének (1995–2002) politikai és gazdasági mérlegét nézni. Vagy – ellenkező előjellel – Valéry Giscard d'Estaing reformpolitikáját szembeállítani azzal, hogy Sarkozy vereségéig ő volt az egyetlen az ötödik köztársaság történetében, akit nem választottak újra.

Sarkozy e tekintetben tehát nem teljesítette azokat az elvárásokat, amelyeket a franciák az elnöki hivatal (részben *képzelt*) tekintélyéhez, erkölcsi magaslatához társítanak. Kétségtelen: viselkedése bőven táptalajul szolgált az ellenszenv erősödéséhez. Választási győzelmét követően Párizs – sokak számára a Champs Élysées látványos sznobizmusával azonosított – Le Fouquet's nevű éttermében zárt körben ünnepelt tehetős ismerősei körében. Majd hivatalba lépését közvetlenül megelőzően a paparazzók nem kis öröme-re Vincent Bolloré médiamágnás magánjachtján pihente ki az előző hónapok fáradalmait. Mindezt egy olyan politikai kultúrájú országban, ahol a *gazdag üzletemberekkel szembeni ellenszenv* talán a legkönnyebben felkorbácsolható, pláne ha választott tisztségviselőről van szó. (Nem véletlen az sem, hogy Hollande a választási kampányban bátran ragadtathatta magát olyan kijelentésekre, miszerint az ő ellenfele a gazdagok, a bankárok és a pénzpiacok világa.<sup>2</sup>) Ami eleinte Sarkozy részéről bátor szakítás és szembesítés volt a hazája közbeszédét uraló gazdagellenességgel, az a későbbiek során, főleg a kétszámjegyű munkanélküliségi ráta és az egymást érő megszorítások nyomán már irritálta a franciákat, és kifejezetten hozzájárult az elnök iránt kialakuló ellenszenvhez. Az egyre erősebben rögzülő sztereotípiá szerinti az államfő a gazdagok pártolójává vált, szemben a jovialis Chirac, nem beszélve a baloldal ikonjaként tisztelt Mitterrand államfők figuráival.

Önmagában szimbolikus a jelentősége, azonban a francia államfők „panteonjában” szokatlanul hatott, hogy Sarkozy nem a párizsi politikai és államigazgatási elit utánpótlásáról gondoskodó ENA (École nationale d'administration) növendékei közül került ki. Kivülálló karakterét pedig tovább erősítette, hogy nem voltak agrárius gyökerei – sem különösebb vonzalmai –, alkoholt pedig egyáltalán nem iszik. Míg ezek akár az elnöki intézmény és a politikai vezető réteg félévszázados zártságának némi enyhítéséhez is hozzájárulhattak volna, végsősoron azt a képet erősítették, amely szerint Sarkozy nem akarta megismerni a „francia népet”, eltávolodott az őt megválasztóktól. A belügyminiszeri sikereinek részét képező keresetlen nyelvezetét is alighanem tudatosan „vitte magával” az elnök az Élysée-palotába, ahol azonban már inadekvát, faragatlan jellem-

<sup>1</sup> John GAFFNEY: *Political Leadership in France. From Charles de Gaulle to Nicolas Sarkozy*, Palgrave Macmillan, London, 2010<sup>2</sup>, 5–7.

<sup>2</sup> A franciáknak a sikeres és gazdag emberekhez, tágabb értelemben a szabad piachoz és a globalizációhoz való viszonyulása messze túlmutat az elemzés terjedelmi korlátain. A globális kapitalizmus által megtestesített gazdagok elleni lázadás immanens része a franciák világ- és önképének, az úgynevezett *exception française*-nek. Erről lásd Sophie MEUNIER: *The French Exception*. *Foreign Affairs* 2000. július–augusztus. (Hollande még a PS főtítkáráként, a 2007-es elnökválasztási kampányban nemes egyszerűséggel úgy fogalmazott: „nem szeretem a gazdagokat”, [www.dailymotion.com/video/x58md\\_je-n-aime-pas-les-riches-f-holland\\_news](http://www.dailymotion.com/video/x58md_je-n-aime-pas-les-riches-f-holland_news).)

vonássá minősült át; leghíresebb megnyilvánulása az egyik mezőgazdasági vásáron kézfogását nem fogadó résztvevőt félreérthetetlen bárdolatlansággal elküldő dacreakciója volt.

Ahogy nyelvezete, úgy az elnök – és felesége – magánéletének minuciózus részleteit a sajtónak kitálaló médiastratégia is hamar Sarkozy ellen fordult, a házaspár jele- netei pedig szappanoperává válva az intézmény tekintélyét rombolták. Nem segített az államfő hatalomhoz való viszonyulásának megítélésén az sem, ahogyan fia, Jean Sarkozy bontakozó politikai karrierjéhez viszonyult, mikor ez utóbbi indult volna a Párizs üzleti negyedének (La Défense) két és félezer cégét tömörítő gazdasági társaság vezető tiszt- ségért. A nepotizmus vádját az elnök először indulatosan visszautasította, majd végül „lebeszélte” fiát arról, hogy megmértesse magát.<sup>3</sup>

Nyilvánvalóan nemcsak szimbolikus és médiapolitikai szempontból volt a francia vá- lasztópolgárok számára „túl sok”, amit Sarkozy elnökségétől kaptak: az államfő hatalmi stratégiája is arra predesztinálta, hogy végül minden rosszért ő legyen az egyszemélyi felelős. Az elnöki és miniszterelnöki funkciót egyaránt megtartó (úgynevezett „félelnö- ki” típusú) ötödik köztársasági államformának az előbbi szemszögéből nézve egyik nagy előnye, hogy „elemelkedhet” a napi politikai konfliktusoktól, és az Állam (*l'État*) nem- zetközi tekintélyét erősítve olyan kérdésekkel foglalkozhat, amelyekhez képest a minisz- terelnöki munkával járó konfliktusok inkább az utóbbi népszerűségét koptatják.<sup>4</sup> Noha a modern politika nyilvánvalóan nem teszi lehetővé az elnök számára, hogy párttámog- atás nélkül kormányozzon, Sarkozy elődei rendre miniszterelnökeiket tették felelőssé egy-egy válságért, és az ezen a posztion végrehajtott személycserékkel igyekeztek több- kevesebb sikerrel megszabadulni a bizalmi deficitől. Így tett például Chirac elnök is a 2005-ös kudarcos népszavazást követően, amikor a többség a kormány által hivatalosan támogatott európai alkotmányos szerződéstervezet ellen voksolt.

Hogy Sarkozy 2007 és 2012 közt nem ezt az utat választotta, annak két olvasata van. Eleinte nyilvánvalóan fel sem merült benne, hogy a jobboldal győzelmének sikerét akár csak kismértékben is megossza miniszterelnökével, aminek következtében François Fil- lon gyakran úgy tűnt fel, mintha az államfőhöz képest egy másik politikai dimenzióban létezne. A hiperaktív Sarkozy mellett Fillon mérsékelt, visszahúzódó, technokrata ka- raktere – és szakértelme – egyszerre volt garancia és tehertétel az Élysée-palota számára. A másik, némileg pozitívabb olvasatban az államfő idővel végül belátta, hogy a tanács- adói által leplezetlen cinizmussal *Mr. Nobody* gúnynévvel illetett miniszterelnök leváltá- sával tovább nehezítené a bizalomhiánnyal terhelt jobboldali kurzust, illetve egy olyan politikus kezét engedné el, aki végig a kormány fiskális szigorának – és ezzel nemzetközi

<sup>3</sup> „Atisztiságet választással töltik be, tehát nincs szó nepotizmusról. Ki az, aki a polémia kapcsán célkeresztben van? Nem a fiam. Én.” „*Ce n'est pas mon fils qui est visé, c'est moi*”. Interjú Nicolas Sarkozy elnökkel, *Le Figaro* 2009. október 15. ([www.lefigaro.fr/politique/2009/10/15/01002-20091015ARTFIG00664-ce-n-est-pas-mon-fils-qui-est-vise-c-est-moi-.php](http://www.lefigaro.fr/politique/2009/10/15/01002-20091015ARTFIG00664-ce-n-est-pas-mon-fils-qui-est-vise-c-est-moi-.php)).

<sup>4</sup> Ez is de Gaulle hatalomtechnikájának a következménye: az 1962-es alkotmánymódosítással közvetlenül választottá alakított elnöki tisztség közvetlen legitimációjával elvált a pártok – az elnök által nyíltan lenézett – világtól. Serge BERNSTEIN: *Le projet gaullien*, *Parlement[s]*, *Revue d'histoire politique* 2004/3., 11–22.

hitelességének – egyik garanciája volt.<sup>5</sup> Mivel tehát 2007-es győzelmét követően Sarkozy rögtön egyértelművé tette, hogy a kormányzati politika valódi végrehajtója ő lesz, miniszterelnöke legfeljebb közreműködő, munkatárs (*collaborateur*), a népszerűségvesztés beálltával már nem tudott váltani és ezáltal eltávolodni a bizalomhiányos közegtől. Kezdeti stratégiája nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a félidőt követően nem sokkal a kormány megítélésben a miniszterelnök bizalmi indexe felülmúlta az államfőét. Ebből akár arra a következtetésre is lehetne jutni, hogy Sarkozy teljes felelősséget vállalt elnöki teljesítményéért. Azonban a valósághoz vélhetően közelebb áll az az interpretáció, mely szerint amikor már nyilvánvalóan változtatnia kellett volna, nem tudott, olyan mértékben magához „kötötte” a reformpolitikával járó konfliktusokat, nem beszélve személyes stílusának elutasítottságáról.

„Mindenekfelett Sarkozy stílusa és kormányzati módszerei keltenek valódi indulatokat. Az ötödik köztársaság egyetlen korábbi elnöke sem kormányzott ilyen közvetlen módon. Az elnöki tanácsadók szava legalább annyit számít egy-egy szakpolitikai döntésnél, mint a minisztereké. A miniszterelnöki munkát menedzseri szintre süllyesztették. A Sarkozy-barát üzleti körök gyanakvást keltenek. Mindezek tetejében magánéletének kitergetésével saját viselkedésének minden fordulatát közbeszéd tárgyává tette, ami korábban elképzelhetetlen lett volna.”<sup>6</sup> Az Economist találó összegzése szerint tehát Sarkozy vereségének okai között a gazdasági válság mellett mindenképpen magyarázó erővel bír a „túl sok” érzete. Vagyis a francia választópolgárok számára tehertétellé vált a „hiper-elnök”, akinek kormányzati és személyes stílusa, sokszor következtelen, kapcsolódó reform- és személyzeti politikája nem illett az elnöki hivatalról gondosan kialakított „szimbolikus köztársaság” képébe. A „képzelt” elnökök a választók számára ugyanis Franciaország nagyságát hivatottak megtestesíteni, akiknek köszönhetően repterek, kulturális központok, könyvtárak és múzeumok nyílnak. Nem pedig a bulvárlapok címlapján jelennek meg új választottjuk oldalán furdónadrágban, közvetlenül második válsukat követően.

<sup>5</sup> Sarkozy elnök és Fillon miniszterelnök személyes történetekkel átszőtt politikai kapcsolata külön cikket is megtöltene. (Részletes összefoglaló a két politikus viszonyáról *Sarkozy-Fillon: les secrets d'un couple qui dure*, Le Figaro 2010. november 19. [[www.lefigaro.fr/politique/2010/11/20/01002-20101120ARTFIG00005-sarkozy-fillon-les-secrets-d-un-couple-qui-dure.php](http://www.lefigaro.fr/politique/2010/11/20/01002-20101120ARTFIG00005-sarkozy-fillon-les-secrets-d-un-couple-qui-dure.php)].) Az ötéves ciklustól elválaszthatatlan volt Fillon önként vállalt *alárendelt* szerepe, aki a tekintélyt romboló államfői magatartás ellenére végig támogatásáról biztosította a köztársasági elnököt. Tette mindezt még akkor is, amikor ez utóbbi nem cáfolta azokat a híreszteléseket, amelyek arról szóltak: 2010 végén Fillont Jean-Louis Borloo környezetvédelmi miniszter váltja. Személyiségéről és politikai felfogásáról sokat elárul, hogy Fillon 2006-os, *La France peut supporter la vérité* [Franciaország el tudja viselni az igazságot] című könyvében nyíltan írt arról, hogy az ötödik köztársaságban meg lehetne szüntetni a miniszterelnöki pozíciót. (Vö. *François Fillon va à son tour tirer sa révérence*, Le Figaro 2012. május 16. [[www.lefigaro.fr/politique/2012/05/15/01002-20120515ARTFIG00882-francois-fillon-va-a-son-tour-tirer-sa-reverence.php](http://www.lefigaro.fr/politique/2012/05/15/01002-20120515ARTFIG00882-francois-fillon-va-a-son-tour-tirer-sa-reverence.php)].)

<sup>6</sup> *All the president's enemies*, The Economist 2009. május 30., 29.



## Fájnia is kellett

Részgazság lenne azzal magyarázni Sarkozy vereségét, hogy kizárólag elnöki minőségében tanúsított magatartásával idegenítette el visszafordíthatatlanul a választópolgárok többségét. A pénzügyi-gazdasági válság begyűrűzéséig kezdeményezett reformok – különösen a francia környezetet figyelembe véve – kimondottan piacpárti és liberalizáló jellegűek voltak, és mint minden ilyen kormányzati politikát, a rövid és középtávon érdeksérelmet elszenvedő társadalmi csoportok el is elutasították őket.<sup>7</sup>

A nagyvonalú, állami alkalmazottak számára biztosított kerkedvezményes nyugdíj-juttatások (*régimes spéciaux*) felszámolását, az egészségügyi ellátórendszer finanszírozása érdekében a betegellátási, kórházi és betegszállítási, valamint gyógyszerfelírási díjak emelését, a közszférában végrehajtott létszámleépítéseket ugyanolyan ellenkezés fogadta, mint a szocialista Jospin-kormány idején bevezetett – a nyugati világban egyedülálló – 35 órás munkahét fellazítását, vagy a francia tiltakozási kultúra szerves részét képező sztrájk jogszabályi környezetének szigorítását. A Sarkozy által bevezetett – majd mandátuma második felében fokozatosan visszavont – adócsökkentések, mint például a természetes személyeknél 50 százalékban maximált adóterhelés a kezdetektől fogva a „gazdagok elnöke” stigmát erősítette. Erőteljes ellenállást váltottak ki a hagyományosan baloldali beállítottságú akadémiai szférában a felsőoktatási intézmények autonómiájával együtt bevezetett versenyszemléletű szempontok is, amelyek az egalitárius eszmével mentek élesen szembe.<sup>8</sup> A Chirac-éra második felének relatív eseménytelenségéhez mérten Sarkozy reformpolitikája kimondottan dinamikusnak tűnt – mindaddig a pontig, amíg a válság nyomán az államfő száznyolcvan fokos fordulatot véve meg nem hirdette az állam gazdaságirányító szerepének, vagyis a francia kontextusban jól rezonáló *dirigizmus* visszatérését. Az elnök így egyik napról a másikra mondott ellent korábbi kezdeményezéseinek, a francia szociális ellátórendszer és az ehhez szorosan kapcsolódó paternalizmussal való „szakítás” (*rupture*) politikájának. A csőddel veszélyeztetett cégeket állami pénzen igyekeztek a munkahelyek megtartására ösztönözni. Húszmilliárd euró meghaladó értékben hirdettek az állam által vezérelt gazdaságélénkítő programot 2009-től, amelyhez egyre gyakrabban társult a francia gazdasági érdekszféra „határmenti” védelmének (retorikai) programja.

A végeredmény szempontjából mellékes, hogy az elhúzódó válság vagy az egymással rövid időn belül szembemenő kormányzati és reformpolitikák egymást kioltó jellege felelős-e nagyjából azért, hogy a kétszámjegyű munkanélküliségi ráta állandósulása mellett a munkaerőpiac dinamizálása éppúgy elmaradt, mint a gazdasági expanzióval járó vásárlóerő-növekedés. Mindezeket tovább tetézte, hogy a mandátuma végére a berlini fiskális szigor legelkötelezettebb hívévé váló Sarkozy több megszorító csomagot

<sup>7</sup> Hónapokon át tartó vita övezte például a boltok vasárnapi nyitva tartásának engedélyezését éppúgy, mint a városi taxipiac teljes liberalizálását. Ezek a nemzetgazdaság szempontjából elhanyagolható jelentőségű kérdések mind azért generáltak fokozott feszültséget, mert az elnök *személyesen* foglalt állást minden részlet kapcsán.

<sup>8</sup> *Je t'aime, moi non plus*, The Economist, 2010. szeptember 9., 24.

volt kénytelen elfogadtatni a kormánypárti többséggel, tovább rombolva újraválasztási esélyeit. Ekkorra ugyanis már kevésbé számított, hogy Angela Merkel oldalán Sarkozy állandó szereplője volt az európai adósságválság megoldását kereső nemzetközi tárgyalásoknak, a pénzügyi szigort nem lehetett megállítani Franciaország határainál. A végül 2016-ra vállalt költségvetési egyensúly érdekében a kormány klasszikus (ortodox) bevétel-növelő intézkedéseket – mint például áfa-emelés – vezetett be. Még ez sem volt elég ahhoz, hogy a Standard & Poor's (S&P) 2012 januárjában ne rontsa le Franciaország „AAA” besorolású államadósság-osztályzatát.<sup>9</sup>

A reformintézkedések közül a legnagyobb társadalmi mozgósítást kiváltó kétségtelenül az általános nyugdíjkorhatár 60-ról 62 évre emelésének bejelentése okozta. Ez a döntés is leginkább azért generált komoly ellenállást, mert tabuként kezelt szerzett jogok visszavételét jelentette.<sup>10</sup> A Mitterrand-elnökség jóléti intézkedései közepette 65-ről 60 évre csökkentett nyugdíjkorhatár részleges visszaemlése pillanatában már látszott, hogy a téma a választási erőpróba részeként a politika napirendjén marad. És ahogyan várható is volt, az ellenzéki szocialisták – a többmillióos országos tüntetések hangulatát kihasználva – a kezdetektől fogva azzal kampányoltak: kormányra kerülésük esetén visszavonják Sarkozy reformját. A jobboldali kormány a 2011 novemberében bejelentett megszorító intézkedéssel még tovább emelte a tétet, amikor az eredetileg 2018-ra életbe léptetendő korhatáremelést egy évvel korábbra hozta, hogy így 4,4 milliárd euróval enyhítsen a költségvetésre nehezedő nyomáson.

Összességében Sarkozy reformjai az előde által végigvitt programokhoz képest jelentősnek mondhatók, azonban a 2007-es ígéretekkel összemérve a mérleg már jóval kevésbé pozitív: érdekellentéteket generáltak ugyan, azonban valódi, mélyreható változásokat csak kevés területen (mint például a felsőoktatás) sikerült elérni. Így a lehető legkedvezőtlenebb hatással voltak a mindvégig személyesen involválódó elnök megítélésére, ráadásul a költségvetés és az államháztartás krónikus problémáit sem tudták velük orvosolni. A végeredmény így azt mutatta, hogy a 2012-es Sarkozy-program a 2007-es ambíciók fényében fáradtnak, hitelvesztettnek és népszerűtlennek bizonyult.

<sup>9</sup> A 100 nappal az elnökválasztás előtt bejelentett döntés már csak azért is fájdalmas volt a francia kormánynak, mert a hitelminősítő Németország besorolását változatlanul hagyta. (Franciaország államadósság-kockázatát az S&P 1975 óta tartotta a legjobb kategóriában – nagyjából azóta, hogy Párizs nem tudta konszolidálni államháztartását.) Lásd *La France perde son AAA, l'Allemagne le garde*, *Le Figaro* 2012. január 14. ([www.lefigaro.fr/conjoncture/2012/01/13/04016-20120113ARTFIG00692-la-france-perd-son-aaa.php](http://www.lefigaro.fr/conjoncture/2012/01/13/04016-20120113ARTFIG00692-la-france-perd-son-aaa.php)). Mikor 2011 decemberében a hitelminősítő Franciaországot a „negatív kilátású” országok közé sorolta, Sarkozy meglehetősen plasztikusan fogalmazott a potenciális következményekről tanácsadóinak: „ha elveszítjük AAA-osztályzatunkat, nekem végem” („Si l'on perde le triple A, je suis mort”), lásd *La Libre Belgique* 2012. január 13. ([www.lalibre.be/economie/actualite/article/712964/sarkozy-l-avait-dit-si-on-perd-le-triple-a-je-suis-mort.html](http://www.lalibre.be/economie/actualite/article/712964/sarkozy-l-avait-dit-si-on-perd-le-triple-a-je-suis-mort.html)).

<sup>10</sup> A nyugdíjrendszer reformjával Chirac elnöksége idején is próbálkozott az Alain Juppé vezette jobbközép kormány, azonban az országot lebénító sztrájk- és tiltakozáshullám hatására a végrehajtott hatalom meghátrált. (A „tisztalapban” bízva az elnök 1997-ben feloszlatta a nemzetgyűlést, azonban az előrehozott választás a jobboldal vereségével zárult, és 2002-ig a szocialista Jospin-kormány „társbérletben” vezette az országot.)

### Hogyan ne kampányolj

1958 óta 2012-ig egyedül a jobboldali-centrista Valéry Giscard d'Estaing nem tudott második mandátumot nyerni, amikor 1981-ben alulmaradt a szocialisták és kommunisták által támogatott Mitterrand-nal szemben. Az egyes elnökök és kampányok egyéni vonásai mellett az újrászási arányhoz nagyban hozzájárult az is, hogy a hivatalban lévő elnök több szempontból előnnyel indul a választáson. Leváltásához nagyfokú elégedetlenségre, személyének elutasíttóságára és olyan külső-belső körülményekre van szükség, melyek arról győzik meg a választópolgárokat, hogy érdemes az ismertet az ismeretlenre (tapasztalatlanra) cserélni. Mindezek a körülmények azonban jól ismertek voltak az Élysée-palota stábjá számára is, tudhatták: a 2012-es közhangulat a legkevésbé sem Sarkozy elnöknek kedvez.

Indokolatlannak bizonyult azok megnyugvása is, akik a sokáig egyértelmű kihívóként kezelt Dominique Strauss-Kahn nemierőszak-gyanúja miatt 2011 nyarán hamvába holt jelöltsége feletti örömben már biztosra vették, hogy valódi, karakteres baloldali rivális hiányában Sarkozy „jobb híján” újrászni tud.<sup>11</sup> Az IMF-elnök ugyanis talán sosem tudta volna maga mögé felsorakoztatni a szocialista párt balszárnyát, nem beszélve az Hollande számára a második fordulóban kulcsfontosságúnak bizonyuló radikális baloldali Jean-Luc Mélenchon támogatásáról. Vagyis legkésőbb 2011 nyarán látszott: ha Sarkozy komolyan gondolja – indokolatlanul és szokatlanul sokáig lebegtetett – újraindulási szándékát, akkor a verseny fősodra a „túlmozgásos”, „arrogáns” és „hatalommániás” (valamint inkompetens) jobboldali elnök és a „normális”, „higgadt” és „országát szolgáló akaró” (felkészült) baloldal közt fog kialakulni.

Mindezek ismeretében az első érthetetlen momentum Sarkozy kampányában annak megkésettisége volt: mikor 2012. február 15-én egy televíziós interjúban nyilvánvalóvá tette, hogy „Erős Franciaország” jelszavával újraindul az elnöki címért, a szocialisták már jó ideje a 2011 őszén hivatalosan elnökjelöltté előlépő Hollande oldalán kampányoltak. Méghozzá a párttól szokatlan módon *egységes* szellemben. Az utolsó pillanatban megerősített elnöki elhatározáskor a jobboldal eleve defenzívából indult: az energikus Marine Le Pen egyértelműen a kiábrándult, hagyományosan baloldali szavazók körében igyekezett pártja bázisát szélesíteni, Hollande pedig hónapok óta stabilan legalább 5 százalékponttal vezetett a legtöbb közvélemény-kutatásban, egy UMP-PS második fordulóban pedig megalázó, olykor 8-10 pontos különbséget tudott felmutatni az elnökkel szemben.

A késlekedés miatt a verseny Sarkozy számára úgy nézett ki, hogy az ő vereségét már indulása előtt „beárazták” a választók. E kezdeti stratégiai hátrány súlyos következményei pont a jól koreografált választási kampányok követelményeit bizonyítottan ismerő

<sup>42</sup> U<sub>6</sub>

<sup>43</sup> U<sub>6</sub>

<sup>44</sup> U<sub>6</sub>

<sup>45</sup> U<sub>0</sub>

<sup>46</sup> U<sub>0</sub>

<sup>47</sup> U<sub>0</sub>

<sup>48</sup> B<sub>6</sub>

<sup>11</sup> A FWD Affairs kampány- és kommunikációs tanácsadó cég blogján a DSK-botrány kapcsán megjelent elemzés meglehetősen pontosan fogalmazott már 2011 nyarán, mikor a „kinek jó ez?” kérdésre azt a választ adta: nem az elnöknek, hanem a sokáig az IMF-vezér árnyékában szervezkedő Hollande-nak és a „két nagyot” összemossa elutasító radikális jobboldalnak (*With DSK out, who gains?*, [www.fwdaffairs.com/post/914](http://www.fwdaffairs.com/post/914)).

államfő számára nem lehettek ismeretlenek. Az UMP élére történő 2004. novemberi megválasztásának pillanatától fogva Sarkozy tudatosan építette 2007-es kampányát, amely mind szervezettség, mind digitális technológia és kommunikáció, mind pedig mozgósítás terén elismerést váltott ki még a műfaj őshazájának számító Egyesült Államokban is.<sup>12</sup> Ehhez képest a mozgósítási potenciált tekintve 2012-ben már a szocialisták jártak élen: a 2011 őszén megtartott nyílt előválasztáson 2,8 millióan vettek részt, ami a fejenkénti egy euró szimbolikus hozzájárulás kampányfinanszírozási taktikája mellé olyan friss adatbázishoz juttatta a baloldalt, amivel szemben az UMP nemigen tudott mit felmutatni. A jobboldal választási gépezetének működésére 2007-ben közvetlen rálátással bíró Thibault Muzergues szerint a 2012-es megmérettetés előfázisa végére a szocialisták minden téren lekörözték a kormánypártot, leginkább az online technológia világában, ahol a konzervatívok lényegében 2009-től kezdve folyamatos defenzívában voltak.<sup>13</sup>

Kampányszervezés tekintetében tehát a jobboldal – és személy szerint Sarkozy – megkésve szállt be egy eleve kétséges kimenetelű erőpróbába. Ennek legfőbb oka valószínűleg az Élysée-palota stábjának az az ugyancsak kései felismerése volt, hogy újjá kell építeni a magánéleti jelenetei miatt a komolytalanságig koptatott államfő imázsát. Az úgynevezett *représidentialisation* 2011 közepétől kezdődően a hiperaktivitás mérséklését, több eleganciát, az ötödik köztársaság közjogi keretéhez jobban illeszkedő hatalomdelegálást és mindenekelőtt az elnöki házaspár reflektorfényből háttérbe húzását jelentette.<sup>14</sup> Már a líbiai fegyveres beavatkozásban vállalt pionírszerep is ehhez a stratégiához illeszkedett: Sarkozy önként vállalt kezdeményező szerepét a hidegháború utáni francia diplomácia morális kudarcai – mint a ruandai vagy a boszniai polgárháborúk idején tanúsított passzivitás – fényében többnyire elismerés övezte. Ezt a közvélemény-kutatások is visszaigazolták: a megkérdezettek közel kétharmada egyetértett az elnök lépésével.<sup>15</sup> Természetesen nem elhanyagolható az „opportunizmus-faktor” a légitámadások megindítása kapcsán, ezekre ugyanis közvetlenül a – Sarkozy pártja számára végül így is súlyos vereségbe torkolló – megyei közgyűlési választások első fordulója előtt került

<sup>12</sup> „A Francia–Amerikai Alapítvány áprilisban egy csoport kampányszakértőt hívott meg. Elképedtek a francia elnökjelöltek internetes kampánytechnikáitól, különösen Sarkozy weboldalától [...]” William PFAFF: *In Sarkoland*, The New York Review of Books 2007. június 14. (különösen 12. lábjegyzet) [www.nybooks.com/articles/archives/2007/jun/14/in-sarkoland/?pagination=false – az online archívumból csak részben elérhető].

<sup>13</sup> *Why Sarkozy is surging and why it is not enough*, <http://tmuzergues.wordpress.com/2012/03/04/196/>.

<sup>14</sup> *After his Libyan adventure*, The Economist 2011. szeptember 10., 31.

<sup>15</sup> A 2011 márciusában–áprilisában készült felmérések közül például a Le Point közli az Ifop mérését: *Deux tiers des Français approuvent l'intervention en Libye, selon un sondage*, Le Point 2011. március 23. (www.lepoint.fr/societe/deux-tiers-des-francais-approuvent-l-intervention-en-libye-selon-un-sondage-23-03-2011-1310165\_23.php). Az Élysée-palota ugyanakkor alighanem fájdalommal rögzíthette, hogy az elnök elutasitottsága ebben az időszakban még ezt is meghaladó mértékű volt, vagyis az intervenció és Sarkozy személyének megítélése egyértelműen elvált egymástól. A 2011 márciusa és októbere közötti időszakban az elnök bizalmi indexe – rekordalacsonyágú szintet elérve – 20 és 25 százalékpont között ingadozott, lásd [http://www.tns-sofres.com/popularites/cote2/redirect.php?nom2=Nicolas+Sarkozy&perso=sarkozy&id\\_doumic=5270&fonction=Pr%E9sident+de+la+R%E9publique&start=46&end=53&forme=tout&submit=Afficher+ma+s%E9lection](http://www.tns-sofres.com/popularites/cote2/redirect.php?nom2=Nicolas+Sarkozy&perso=sarkozy&id_doumic=5270&fonction=Pr%E9sident+de+la+R%E9publique&start=46&end=53&forme=tout&submit=Afficher+ma+s%E9lection).



sor.<sup>16</sup> Miközben Sarkozy nagy hatalmi ügyekben exponálta magát, addig a 2011. augusztusi és novemberi megszorítások bejelentésének és magyarázásának hálátlan szerepét már rendre miniszterelnökére bízta. Azaz jócskán megkétszerezte, de helyreállt az államfői és miniszterelnöki szereposztás hagyományos egyensúlya is, aminek köszönhetően az Obama elnök részvétele és francia kollegája vezetői kvalitásainak méltatása mellett tartott Cannes-i G20-as csúcstól követően 2011 novemberében 8 százalékpontot emelkedett Sarkozy támogatottsága.<sup>17</sup>

Ezek után azonban Sarkozy érthetetlen módon a kivárást választotta: elhatározása az „elnök kormányoz, nem kampányol” hibás helyzetfelismerésén alapult. Ugyanis a kezdetektől fogva látszott, hogy a franciák számára a 2012-es választás inkább egy ellenes szóval népszavazás, semmint az általa vezetett kormány reform- és szakpolitikáinak mérlegelését követően meghozott racionális döntés lesz. A választás első fordulójára éppen két hónappal tett bejelentéssel Sarkozy kampánycsapata mindent egy lapra tett fel: hogy egy gyors kampánnyal és Sarkozy – ellenfelei által is elismert – lehengerlő stílusával a jobboldal képes lesz megfordítani a közhangulatot, és az első fordulóban elért minimális győzelem lélektani jelentőségére támaszkodva átértelmezni a voksolás tétjét. Szembeállítva a tapasztalt, „válságkezelő”, reformer köztársági elnököt a szocialista apparatcsikkal, aki közhivatalt soha életében nem töltött be. Ez a stratégia azonban – több más szempont mellett<sup>18</sup> – figyelmen kívül hagyta, hogy a 2009. júniusi európai parlamenti megmérettetés kivételével az UMP a 2007-es kettős (köztársasági elnöki és nemzetgyűlési) győzelmét követően minden közbeeső választáson alulmaradt a baloldallal szemben. A PS – és szövetségesei – a 2008. márciusi önkormányzati, a 2010. márciusi regionális,<sup>19</sup> valamint a 2011. márciusi megyei közgyűlési választásokon rendre komoly, illetve megalázó vereséget mértek a kormánypártra, amely számottevő választói tartalékok híján felörlődött helyi szinten. Ennek következtében 2011 szeptemberében – az ötödik köztársaság történetében példa nélkül – a szocialisták abszolút többséget szereztek a szenátusban, amely még a Mitterrand-éra baloldali túlsúlya idején is „intézményi vérsztartalék” szerepet töltött be az akkori ellenzék számára. A választási vereségekben megnyilvánuló társadalmi elégedetlenség jelentőségére 2009 tavaszán is több elemző felhívta a figyelmet, a *Le Monde* pedig már akkor az *antisarkozysme* előretöréséről cikkezett.<sup>20</sup> A közhangulat fokozatos Sarkozy ellen fordulása és az UMP valódi szövetséges nélkül maradása együttesen világít rá arra, miért volt elhibázott az elnök újraválasztását egy Sarkozy személyes meggyőző erejére apelláló villámkampányra építeni.

<sup>16</sup> „Az elnök esetében nehéz szétszálazni a meggyőződést az opportunizmustól. Nyilvánvaló személyes érdeke fűzi ahhoz, hogy eljuttassa a nemzetet egyesítő erkölcsi vezetőt, aki az örökérvényű francia értékek nevében a jó ügy mellett áll ki. Döntését legalább annyira ösztönei, mint meggyőződése motiválja.” *Sarkozy relaunched*, *The Economist* 2011. március 26., 36. Ehhez tartozik még a baloldali „celebritás-filozófus”, Bernard Henry-Lévy „szerepe” is, aki vélhetően az Élysée-palota kommunikációs stábjában közreműködésével a nagy nyilvánosság előtt méltatta az elnök háborús elhatározását.

<sup>17</sup> *The belt-tightener-in-chief*, *The Economist* 2011. november 12., 33.

<sup>18</sup> Ilyen például a meglehetősen rigórozus médiaszabályozás, amelynek értelmében a választási műsorokban minden jelöltnek egyenlő adásidőt kell biztosítani.

<sup>19</sup> *Régionales: quatre signaux d'alarme pour Nicolas Sarkozy*, *Le Monde* 2010. március 15. (az előfizetői archívumból).

<sup>20</sup> *Comment l'antisarkozysme progresse*, *Le Monde* 2009. március 7. (az előfizetői archívumból).

Ettől függetlenül az újraindulás bejelentését követően megkezdett rendkívül intenzív kampány hatására Sarkozy első fordulóbeli támogatottsága hamar két százalékpontos emelkedést mutatott, a február utolsó napján publikált felmérések egybehangzóan azt jelezték, hogy a két jelölt közti különbség először 5 pont alá esett. A rákövetkező két hét során az UMP vehemens Hollande-ellenes támadásai mellett az államfő – egyértelműen 2007-es stratégiáját követve – a radikális jobboldal jelöltje elől próbálta elszívni a levegőt. Olyan, kétségtelenül minden cizelláltságtól mentes bejelentésekkel lepte meg a francia és a nemzetközi közvéleményt, mint a schengeni övezetből való kilépés abban az esetben, ha az intézményt nem reformálják meg. A helyenként explicite bevándorlásellenes elemek beemelésével Sarkozy újraválasztási kampánya március első hetére „beérett”: az Ifop Fiducial március 12-én publikált közvélemény-kutatása szerint az első fordulóban leadott szavazatok 28,5 százalékával – mindössze bő három héttel „bejelentkezését” követően – az államfő először vette át a vezetést szocialista kihívójával (27%) szemben.<sup>21</sup> A statisztikai hibahatáron belüli különbség ellenére a második forduló Sarkozy–Hollande párharcra ugyanakkor továbbra is a szocialista jelölt stabilan kilenc-tíz százalékpontos fölényét mutatta, vagyis csupán arról volt szó, hogy a jobboldal kampánystratégái számára először tűnhetett reálisnak a lélektani hatásának remélt első fordulóbeli győzelem.

A választási kampány március folyamán új, drámai fordulatot vett, amikor a rendőrség a több gyilkosság elkövetésével vádolt Mohamed Merah lakásának 31 órán át tartó ostromát követően végül megölte a 23 éves, algériai származású fiatalembert. Mint minden drámai helyzet, kimondatlanul ugyan, de ez is a hivatalban lévő – egykori belügyminiszter – elnök számára jelentett potenciális előnyt. Vezetői képességének demonstrálásával, ha csak egy pillanatra is, de felül tudott emelkedni az ekkorra már végtelenségig kiélezett kampányhangulaton.<sup>22</sup> Ezt a támadásokat követően publikált felmérések is visszaigazolták: március 20-án az államfő bizalmi indexe 40 százalékpontonra, kétéves csúcsra emelkedett.<sup>23</sup> A két nappal később nyilvánosságra hozott felmérések pedig 30 százalékos elsőfordulós támogatottságot mutattak, két ponttal Hollande előtt.<sup>24</sup> A márciustól áprilisi tartó lendület azonban végül sosem eredményezett három százalékpontot meghaladó

<sup>21</sup> Sarkozy devant Hollande au 1er tour, Europe1, [www.europe1.fr/politique/sarkozy-devant-hollande-au-1er-tour-986463/index.html](http://www.europe1.fr/politique/sarkozy-devant-hollande-au-1er-tour-986463/index.html). A trend – a többek között – a schengeni övezetből való kilépést ismét napirendre vevő villepinte-i nagygyűlésen elmondott bő másfél órás (!) beszédet követően fordult meg először. Itt Sarkozy egyszerre játszotta ki az erős vezető kontra jellegtelen opponens szerepben rejlő összes lehetőséget és a hibáit nyilvánosan megbánó, azokból tanulni akaró „emberarcú” politikusét. *J'ai appris*, vagyis: „megtanultam”, jelentette ki, majd hibái sorolásába kezdett, ami Muzergues találó megállapítása szerint a laikus hagyomány ellenére is dominánsan katolikus kultúrájú Franciaországban „nyilvános gyónásként” alkalmas volt az államfő iránti szimpátia felélesztésére. Hogy biztosra menjen, az államfő 24 órán belül élő adásban is elismételte „bűnlajstromát”. Thibault MUZERGUES: *The day the French presidential election changed*, <http://tmuzergues.wordpress.com/2012/03/18/the-day-the-french-presidential-election-changed/>.

<sup>22</sup> Thibault MUZERGUES: *What the Toulouse tragedy means for the French presidential race*, <http://tmuzergues.wordpress.com/2012/03/24/what-the-toulouse-tragedy-means-for-the-french-presidential-race/>.

<sup>23</sup> *Cote de confiance. Sarkozy au plus haut depuis deux ans*, Libération 2012. március 20. ([www.liberation.fr/politiques/01012397115-cote-de-confiance-sarkozy-au-plus-haut-depuis-deux-ans](http://www.liberation.fr/politiques/01012397115-cote-de-confiance-sarkozy-au-plus-haut-depuis-deux-ans)).

<sup>24</sup> *Sondage: Sarkozy en tête au 1er tour*, Le Figaro 2012. március 22. ([www.lefigaro.fr/flash-actu/2012/03/22/97001-20120322FILWWW00388-sondage-sarkozy-en-tete-au-premier-tour.php](http://www.lefigaro.fr/flash-actu/2012/03/22/97001-20120322FILWWW00388-sondage-sarkozy-en-tete-au-premier-tour.php)).

Sarkozy-előnyt, ahogyan a második fordulóbeli eredményeket sem fordította meg, így a kampány utolsó heteire stabilizálódott a holtverseny.

Az UMP stratégiáinak végül minden igyekezetük ellenére sem sikerült elérniük a Nemzeti Front margóra szorítását és szavazóinak átcsábítását. Ebből a Sarkozy számára végül második helyezést hozó első forduló végeredmény alapján két, egymásból következő fontos tanulság vált nyilvánvalóvá. Egyrészt a jobboldal jelöltjének nem maradtak a választást megfordítani képes „tartalék” potenciális támogatói. Másrészt kiderült, hogy Marine Le Pen szavazói csak részben kiábrándult UMP-szimpatizánsok, jelentős hányaduk korábban sosem a jobb-, hanem a (radikális) baloldalra adta szavazatát. Mindezek fényében a két választási forduló közti két hét Sarkozy számára egyetlen esélyt kínált: akár pártja mérsékelt szárnyának elidegenítése árán is minél nagyobb támogatást elérni a Nemzeti Front 6,4 milliós táborán belül. Ehhez olyan, a pártja által korábban kimondhatatlan tételek is elhangoztak az államfőtől, miszerint Le Pen (és pártja) összeegyeztethető a republikanizmus eszméjével. Május 1-jei nagygyűlésén Sarkozy leplezetlenül azokat a szavazókat szólította meg, akik a globális gazdasági verseny (és válság) veszteséinek érzik magukat, olykor egy az egyben átemelve a veterán Jean-Marie Le Pen 1990-es évekbeli protekcionista, EU-ellenes és határvédő retorikáját.<sup>25</sup> A két választási forduló közt tartott hagyományos televíziós vita során Sarkozy szintén a radikális jobboldali szavazók irányába tett számos markáns verbális gesztust. Azonban a szimbolikus politizálás és a taktai váltás együttesen sem tudták legyőzni a választási matematikát, vagyis felülírni az UMP stratégiai hátrányát. Így a Jean-Luc Mélenchon radikális baloldali jelölt Hollande melletti kiállítását hűen követő szavazókkal megtámogatva a szocialista jelölt a második fordulót is megnyerte – igaz, korántsem akkora fölénnyel, mint azt a felmérések kivétel nélkül sugallták: az 51,6:48,4 arány jóval kiegyensúlyozottabb végeredményt hozott.

### *Méltó kilépő után a jövő lehetséges forgatókönyvei*

A megalázónak nem nevezhető vereség után pártja egyben tartása – és saját politikai emléke „méregetlenítése” – a minél nagyvonalúbb, elnökhöz méltó lelépést követelte meg. Ezt a május 6-án éjszaka tartott beszéd mellett a távozó államfő a II. világháború lezárásának évfordulója alkalmából rendezett megemlékezésre legyőzőjének nagyvonalú meghívásával teljesítette. A gesztussal egyszerre hozta kényelmetlen helyzetbe az őt a demokratikus köztársasági politikai kultúra felrúgásával támadó ellenfeleit, illetve javított saját személyes megítélésén is, ami nyilvánvalóan már nem (csak) neki, hanem

<sup>25</sup> A felmérések szerint ironikus módon Sarkozy inkább saját táborát győzte meg a radikális jobboldallal való szövetség szükségességéről, mintsem a Nemzeti Front támogatóit arról, hogy a „kisebb rossz” elve mentén inkább rá szavazzanak. Míg az államfő szimpatizánsainak kétharmada elfogadhatónak tartotta az együttműködést, addig Le Pen szavazóinak 41 százaléka határozottan elutasította az államfő támogatását. Lásd FN: *l'électorat de Sarkozy pour un accord*, Le Figaro 2012. április 24. (<http://elections.lefigaro.fr/flash-presidentielle/2012/04/24/97006-20120424FILWWW00562-fn-1-electorat-de-sarkozy-pour-un-accord.php>).

pártjának jelenthetett némi reményt a soron következő megmérettetéshez.<sup>26</sup> Mindezzel együtt azonban a Sarkozy nélküli jobboldal számára a neheze csak most kezdődik: noha az elnök a maga részéről szinte teljesen egyértelműen kizárta, hogy visszatérne a politikába, távozása az UMP sorain belül azonnali hatalmi harcok kezdetét is magával hozta. Figyelembe véve a nemzetgyűlési választások kényelmes szocialista többséget hozó eredményeit, a 2012-vel kezdődő korszakot *öt szempont* figyelembevételével célszerű vizsgálni.

Az első a *baloldal teljes hatalomátvételének tényként kezelése*: a szenátusi mellett a baloldali nemzetgyűlési többség a legfontosabb városok és önkormányzati képviselőtestületek ugyancsak szocialista vezetésével 1958 óta példátlanul nehéz helyzetbe hozta a „köztársasági” (azaz mérsékelt) jobboldalt. A kérdés ebből a szempontból az UMP számára úgy merül fel, hogy mikor van esélye az első fordulatra, ami akár minimálisan is enyhíthet a ránehezedő politikai nyomáson. Sarkozy elnöki és politikai erodálódásának első fázisa a 2008. márciusi önkormányzati választásokkor következett be, amikor a kormánypárt újabb kilenc, százezernél több lakosú várost veszített el. Logikusnak látszik, hogy amennyiben Hollande és a szocialista kormányzás az elődéhez hasonló gyorsasággal őrli fel saját politikai hátországát, úgy az UMP – minden más körülmény figyelmen kívül hagyásával – legkorábban 2013-ban mozdulhat ki kedvezőtlen helyzetéből.

Ez azonban – második szempontként – *feltételezi, hogy a mérsékelt jobboldal átmenetileg sem kerül politikailag bémult helyzetbe*. A Fillon ex-miniszterelnök és Jean-François Copé pártfőtitkár (*secrétaire général*) között az elnökválasztások másnapján nyilvánvalóvá váló erőpárbaj azonban nem erre enged következtetni. Hanem arra, hogy az UMP legkorábban – és az optimális forgatókönyvvel számolva – csak megalakulásának tizedik évfordulójára eső novemberi pártelnökválasztáson tudja rendezni belső feszültségeit. Ez is csak akkor következhet be, ha a két potenciális jelölt közti verseny nem lesz olyan kiegyenlített, hogy az belső patthelyzetet eredményez. Tágabb környezetbe helyezve: elválik, hogy ellenzékben marad-e politikai realitása a mérsékelt jobboldali egység fenntartásának. (Létrehozása óta a párt ugyanis mindig kormányerő volt.) Ha nem, akár az is bebizonyosodhat, hogy az UMP voltaképpen az, aminek Chirac elnök eredetileg létrehozta, tehát az államfő nemzetgyűlési többségét biztosító párt, s ilyenformán határozott élettartamú formáció.<sup>27</sup> Itt említendő az is, hogy ezt a bizonytalan helyzetet kihasználva Hollande tovább tudja-e fokozni az UMP megosztottságát. Például követi-e Sarkozy taktikáját, aki 2007-ben tudatosan vett be kormányába baloldali politikusokat annak érdekében, hogy fokozza az újabb vereség következtében egyébként is megosztott szocialisták belső vitáit. Ennek a forgatókönyvnek a valószínűségét csökkenti ugyanakkor, hogy az országos szintű hatalomból való hosszas távollét után – és az öt támogató radikális baloldali, zöld és kommunista szövetségesek kevésbé pragmatikus hozzáállása miatt – ilyen kétséges kimenetelű lépésre várhatóan nem szánja rá magát Hollande.

<sup>26</sup> A május 11-én publikált felmérés szerint minden második (!) megkérdezett szerint Sarkozy „inkább jó” elnök volt. Ilyen támogatottsággal az ex-államfő ciklusa első felében rendelkezett utoljára, lásd [www.bva.fr/fr/sondages/la\\_gauche\\_favorite\\_des\\_legislatives.html](http://www.bva.fr/fr/sondages/la_gauche_favorite_des_legislatives.html).

<sup>27</sup> Beszédese az UMP eredeti neve: *Union pour la majorité présidentielle*, magyarul szó szerint: unió egy elnöki többségért. Ezt csak a 2002-es nemzetgyűlési választási győzelmet követő ősszel módosították a párt mostani nevére, ami az *Union pour un Mouvement Populaire*. Lásd <http://www.u-m-p.org/notre-parti/dates-cles#2002>.

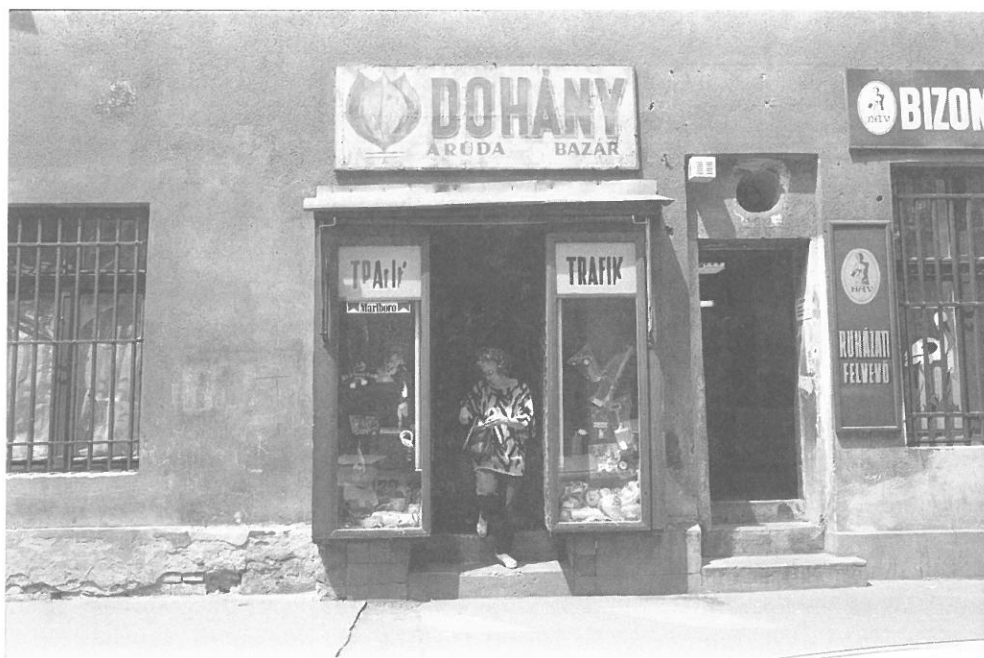
Nyilvánvalóan külön tényezőként kell számolni az elnökválasztáson *önbizalmát visszanyerő radikális jobboldallal*, amely bár csak két képviselőt tudott küldeni a nemzetgyűlésbe, ezzel is szimbolikus győzelmet aratott: 1988 óta nem volt politikusa a Bourbon-palotában. Emlékeztet: 2002-ben az elnökválasztás első fordulójában – a francia közvélemény legnagyobb megdöbbenésére – Jean-Marie Le Pen legyőzte Lionel Jospin akkori szocialista elnökjelöltet. Egy ilyen sok megisméklődéséhez számtalan tényező együttes fennállása szükséges, azonban ha a baloldal kormányprogramja látványosan megbukik az elkövetkező öt évben, úgy annál nagyobb a valószínűsége annak, hogy az a radikális jobboldal további erősödéséhez vezet.

Kérdéses az is, *mi lesz Sarkozy szerepe a következő időszakban* – elméletileg ugyanis nyitva áll előtte de Gaulle útja is, aki 1946-ot követően bő tíz évre visszavonult a politikától, hogy aztán 1958-ban megállíthatatlanul térjen vissza. Ha azonban a vele azonos sorsú, újraválasztását 1981-ben elbukó Valéry Giscard d'Estaing megoldását követi, úgy az UMP előtt a kihívás, hogy valamilyen módon viszonyuljon a pártot 2004-től 2012-ig vezető egykori elnökhöz és politikai hagyatékához. A kérdés némileg a George W. Bush amerikai elnök utáni Republikánus Párt analógiájával értelmezhető: ha nem sikerül valamilyen módon beilleszteni Sarkozyt az UMP „panteonjába”, az hamar és könnyen a párt hátrányára válhat, destabilizálva a mérsékelt jobboldalt. Ezzel összefüggésben tisztázásra vár az is, hogyan határozza majd meg Sarkozy saját szerepét az alkotmánybíróság (*Conseil constitutionnel*) – egykori államfőként neki hivatalból járó – tagjaként. Az előzetes elképzeléseknek megfelelően a volt államfő ösztől foglalja el a számára fenntartott helyet, amelynek köszönhetően akár a jelenlegi kormány szakpolitikáinak utólagos normakontroll szerepébe bújtatott ellensúlyaként is részese maradhat a politikai életnek.<sup>28</sup>

Ötödik szempontként ugyancsak nyitott kérdés, *hogy kilép-e az örök vesztes pozícióból a mindenkori „centrum”* és az azt képviselni kívánó François Bayrou, vagy Franciaország folytatja eddigi hagyományát, és kitart alapvetően jobb- és baloldalra, valamint ezek variánsaira épülő pártrendszer mellett. Az UMP ugyanis eddig sikerrel integrálta a tőle középre elhelyezkedő jobboldali formációkat, ezzel párhuzamosan pedig el is szigetelt minden, az ernyőszerzetbe beolvadni nem kívánó liberális formációt. A Bayrou vezette kispárt számos átváltozását követően 2012-ben is arra tett kísérletet, hogy egy balközép irányba nyitott liberális pólust hozzon létre. Ennek fejében a két választási forduló között Hollande mellett állt ki, ezt azonban a szocialisták és szövetségeseik részéről egyelőre nem honorálták, sőt a pártelnöknek választókerületében az UMP és a Nemzeti Front mellett meg kellett mérköznie a szocialisták jelöltjével is, s végül kikapott baloldali ellenfelétől. Egyelőre tehát nyitott marad az is, *lesz-e bármilyen jövője az önálló liberális pólusnak*, vagy marad, ami eddig is volt: egy ötévente, az elnökválasztások idején az első fordulóban nagyjából a szavazatok tizedét megszerezni képes formáció.

<sup>28</sup> Ezzel együtt valószínűbb, ahogyan azt a Le Journal du Dimanche cikke is jelzi, hogy Sarkozy rövid időn belül a nemzetközi politikában találja meg új szerepét: *La nouvelle vie de Sarkozy se dessine...*, Le Journal du Dimanche 2012. június 3. ([www.lejdd.fr/Politique/Actualite/La-nouvelle-vie-de-Sarkozy-se-dessine-516146/](http://www.lejdd.fr/Politique/Actualite/La-nouvelle-vie-de-Sarkozy-se-dessine-516146/)). Beszédesebb tény, hogy a francia alkotmánybíróság jelenleg aktív tagjai közül három is közvetve vagy közvetlenül az egykori elnöknek köszönheti mandátumát.





Trafik



Leárazás